

Uitvoeringsplan Drentse Boerenlandvogels 2021-2025

“Maak het verschil, maak het structureel”

**In opdracht van de provincie Drenthe
Peter Bennema, Martha Buitenkamp
1 oktober 2020**

Het uitvoeringsplan in één oogopslag

Doel: Structurele verbetering voor de situatie van boerenlandvogels

De koers

- Structurele en langdurende inzet om het verschil te kunnen maken
- Aanpassing van het landschap en biotoop voor vogels
- Aangepast gebruik van akkerland en grasland met voldoende bescherming voor de boerenlandvogels
- Benadering gericht op meer kansrijke gebieden, energie van de deelnemers
- Predatiebeheer op basis van goed onderbouwde kennis van de rol van predatoren

De deelnemers

- Willen zich gezamenlijk inzetten voor een structurele aanpak boerenlandvogels
- Vrijwilligers spelen een cruciale rol bij met name de weidevogels (weidevogelgroepen, WBE's)
- Onderscheid in kerndeelnemers van het Ermberaad, gericht op werk in het veld, agendadeelnemers en kennisdragers
- AND en LBD zijn de coördinerende organisaties gericht op deelname van boeren en grondeigenaren
- TBO's intensiveren inzet boerenlandvogels op hun terreinen binnen gestelde natuurdoelen en werken waar mogelijk samen met de burens
- WBE's zijn belangrijk bij o.m. predatiebeheer. Deelname van FBE borgt de koppeling met dit uitvoeringsplan

De middelen

- Activiteiten van het Ermberaad koppelen aan integrale programma's in het landelijk gebied
- Inzet Europese en nationale middelen met aanvullende structurele provinciale middelen
- Jaarlijks €309.000 en eenmalig €112.000 nodig om akker- en weidevogelbeleid structureel te maken
- Professionele en doelmatige monitoring van de effecten van maatregelen op de vogelpopulaties is van essentieel belang

Inhoudsopgave

Naar een uitvoeringsplan Drentse Boerenlandvogels 2021-2025	4
Deel A. Eindevaluatie 2019 en bevindingen 2020	6
Deel B. Opzet nieuwe aanpak van het Uitvoeringsplan Drentse Boerenlandvogels 2021- 2025	12
Overwegingen, Conclusie, Doel	12
Gebieden	13
Wie doet wat	16
Ermberaad 2.0	17
Predatiebeheer	18
Monitoring	19
Aanhaken bij andere programma's	20
Middelen	21

Bijlagen

1. Begroting
2. Voorbeelden van maatregelen en investeringen
3. Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)

Foto op voorblad: Erwin Bruulsema, LBD. wulpenpullen

Naar een Uitvoeringsplan Drentse Boerenlandvogels 2021-2025

In 2019 is het Plan van Aanpak akker en weidevogels 2017-2019 geëvalueerd. Daarbij is zowel gekeken naar de akker- en weidevogelpopulaties in Drenthe als naar de samenwerking tussen partijen. Om een structurele verbetering voor de situatie van de boerenlandvogels te bereiken, is afgesproken toe te werken naar een nieuw uitvoeringsplan akker- en weidevogels.

Peter Bennema, als onafhankelijk voorzitter van het Ermberaad en Martha Buitenkamp van Anantis, die de evaluatie van het Plan van Aanpak 2019 heeft uitgevoerd, hebben verkend hoe de komende samenwerking ten behoeve van de boerenlandvogels er uit zou kunnen zien. Zij hebben daarvoor meerdere keren gesproken met vertegenwoordigers van de organisaties die in het Ermberaad zaten en er zijn suggesties gedaan voor de tekst van het rapport. Daarmee is een breed draagvlak voor het voorliggend rapport georganiseerd.

Deel A van het voorliggend rapport bevat onze bevindingen, gegroepeerd volgens de aanbevelingen uit de eindevaluatie 2019 van het Ermberaad en geaccordeerd door de bij het Ermberaad betrokken organisaties en personen.

Deel B bevat ons voorstel voor het Uitvoeringsplan Drentse Boerenlandvogels 2021-2025. Wij adviseren de provincie dit voorstel over te nemen en daarmee de zorg voor Drentse boerenlandvogels structureel onderdeel te maken van het provinciaal beleid.

Boerenlandvogels

Veel van de aan open landschappen gebonden boerenlandvogels vinden hun oorsprong in natuurlijke biotopen als steppen en natuurlijke graslanden. Er wordt onderscheid gemaakt tussen akker- en weidevogels. Dit onderscheid is begrijpelijk omdat akkerbouw een ander landschap oplevert dan het landschap dat hoort bij de melkveehouderij. Het zijn verschillende agrarische bedrijfstakken. Akkerbouw is een dynamisch systeem omdat er meer verschillende gewassen in rotatie worden geteeld. Het onderscheid tussen akker- en weidevogels is verre van absoluut. Er zijn soorten die een voorkeur hebben voor akkerland en soorten die een uitgesproken voorkeur hebben voor grasland. Er zijn ook soorten die in beide systemen voorkomen, zoals bijvoorbeeld de Kievit en gele kwikstaart.

A. Eindevaluatie 2019 en bevindingen 2020

1. Maak de inzet structureel

Aanbeveling uit eindevaluatie: *Het Ermberaad adviseert om de inzet op akker- en weidevogelbescherming structureel te maken.*

Er wordt eensluidend gedacht over het feit dat een structurele aanpak gericht op robuuste biotoop- en landschapsverbetering noodzakelijk is om de Drentse boerenlandvogels te beschermen. Algeheel beeld is dat het met de akkervogels beter gaat dan met de weidevogels, maar dat de inzet van de afgelopen 3 jaar onvoldoende is.

Incidentele maatregelen en bescherming in een omgeving die niet structureel beschermend is, zetten geen zoden aan de dijk. Maatregelen zoals nestbescherming in gebieden die sterk versnipperd zijn, veel verstoring kennen, intensief bewerkt worden en/of onvoldoende veiligheid bieden, zijn goed bedoeld, maar voor het voortbestaan van de geleidelijk verdwijnende soorten onvoldoende om zich te handhaven.

2. Schaal de akker- en weidevogelbescherming op

Aanbeveling uit eindevaluatie: *Het Ermberaad adviseert om, met dit in gedachten, extra middelen voor akker- en weidevogelbescherming vrij te maken en daarbij te blijven prioriteren.*

Voortzetting en ontwikkeling rol van Agrarisch Natuur Drenthe (AND) is gewenst. AND werkt vanuit het stelsel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb: voor uitleg zie bijlage 3) en is in het kader van het Drentse Plan van Aanpak vooral gericht op akkervogelbescherming op akkerbouwbedrijven. De inzet van middelen uit de Niet Productieve Investerings 1 en 2 is zeer nuttig, net als GLB-Pilots. Voorgesteld wordt om Ermberaad veldwerkactiviteiten in te bedden in de reguliere taak van AND.

Europees ANLb geld wordt ingezet in de daarvoor aangewezen en begrensde leefgebieden met de aanduiding "open akkerland" en "open grasland". Van deze maatregelen profiteert een breed spectrum aan akker- en weidevogels. ANLb inzet buiten de begrensde leefgebieden is niet mogelijk. Naast de ANLb middelen moet gezocht worden naar mogelijkheden om boeren (financieel) te ondersteunen bij het nemen van maatregelen op hun land. Bijvoorbeeld door samenwerking te ontwikkelen met ketenpartijen.

Voor Landschapsbeheer Drenthe (LBD) past de zorg voor specifiek de weidevogels, grondeigenaren en vrijwilligers binnen de reguliere taak. Samenwerking binnen Drenthe met verschillende partijen is voor LBD een gebruikelijke werkwijze.

De TBO's hebben nu nauwelijks specifieke opgaven en financiering voor weidevogels als doelsoorten.

De provincie stelt de lange termijn doelen en gedefinieerde natuuropgaven vast en richt zich daarbij vooral op systeemherstel. Aanpassing van deze doelen ten behoeve van specifieke vogelsoorten lijkt vooralsnog niet aan de orde. Dat neemt niet weg dat door gebruik te maken van de mogelijkheden binnen het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) er wel voor gezorgd wordt dat de weidevolgels van dat stelsel kunnen profiteren.

Aangegeven wordt dat aansluiting gezocht moet worden bij andere meer integrale programma's, zoals Agenda Boer-Burger-Biodiversiteit, Programma Natuur, Natuur Inclusieve Landbouw, Europees biodiversiteitsplan, Deltaplan biodiversiteitsherstel en het nieuwe GLB beleid. Of dit voldoende resultaat en tempo oplevert, is een punt van zorg.

Belangrijk is dat kortlopende projecten en werkwijzen worden opgevolgd door structurele en langlopende oplossingsrichtingen.

3. Richt coördinatie van de akker- en weidevogelbescherming onafhankelijk in

Aanbeveling uit eindevaluatie: *Het Ermberaad adviseert om de (regie op de) uitvoering van de akker- en weidevogelbescherming zo te organiseren dat rollen niet door elkaar lopen.*

De uitwerking van deze aanbeveling is onder 4. "Samenwerking en deelname in gebieden moet verbeteren" te lezen.

4. Samenwerking en deelname in gebieden moet verbeteren

Aanbeveling uit eindevaluatie: *Het Ermberaad adviseert om voor kansrijke weidevogel gebieden een gebiedscoördinator te benoemen en deze met partijen uit die gebieden de bestaande gebiedsplannen te laten verbeteren. De gebiedscoördinator gaat ook met partijen in het veld in gesprek om te kijken hoe zij beter kunnen worden ondersteund bij hun werk.*

- De nieuwe aanpak moet vooral gericht zijn op inzet en samenwerking in het veld, waar het eigenlijke werk moet plaatsvinden. Er is behoefte aan compacte, gebiedsgerichte en resultaatgerichte werkgroepen per gebied.

- Met betrekking tot de aangewezen gebieden het volgende: voor de weidevogels wordt gepleit voor een andere, meer op resultaatgerichte benadering en inzet van middelen.¹
- LBD pleit voor herijking van het beleid, gericht op een aantal soorten, waarvoor de inzet van boeren, TBO's, deskundigen en provincie nodig is. Het gaat om maatregelen voor een beperkt aantal soorten, waar de rest hopelijk op meelift. Soorten die genoemd worden zijn kievit, veldleeuwerik, patrijs, wulp, grutto, tureluur. Naast typische akkervogelgebieden zijn er op grasland vooral kievit gebieden waarvoor specifieke maatregelen (biotoop, bescherming, inclusief predatiebeheer) genomen moeten worden.
- De aanduiding kansrijke weidevogelgebieden uit het PvA moet omgezet worden in een aanduiding van gebieden, waar clusters van weidevogels voorkomen en waar kansen liggen. Het gaat om clusters binnen open beekdalen en de veenweidegebieden in zuidwest Drenthe en in de strook Hoogeveen-Schoonebeek, de Hunze en strook Leek-Norg-Groningen. Er zijn actuele gegevens die de basis vormen voor selectie van deze clusters.
- Partijen pleiten voor goede afspraken vooraf over rol en verantwoordelijkheid in de verschillende gebieden, zodat er geen verrassingen tijdens het veldwerk voorkomen.

5. Verhelder rol en positie van het Ermberaad

Aanbeveling uit eindevaluatie: Het Ermberaad adviseert om de rol en positie van haar overleg uit te schrijven. Betrek hierbij ook de wens van enkele leden om het Ermberaad zelfstandiger van de provincie te laten functioneren. Overweeg vanuit de toekomstige rol van het Ermberaad om de samenstelling van het Ermberaad aan te passen. Werk vanuit het Ermberaad in de nieuwe rol met een jaarplan en jaarrapportages. Zorg ervoor dat de in het Ermberaad gemaakte afspraken bij de deelnemende organisaties intern goed worden teruggekoppeld en opgepakt.

Alle deelnemers willen de samenwerking voortzetten. Over de invulling van deze rol zeggen partijen het volgende:

- LBD en AND zien inzet voor en betrokkenheid bij boerenlandvogels als onderdeel van hun reguliere taak.
- De provincie Drenthe ziet voor zichzelf een beleidsmatige verantwoordelijkheid, een coördinerende en initiërende rol en heeft (beperkte) financiële middelen voor boerenlandvogels.

¹ De aanleiding voor de TK-motie Grashoff, de brandbrief 2016 van Gerrit Gommers en Jan Nicolai en de aangenomen statenmotie in 2016

- TBO's willen betrokken blijven, vanuit en gericht op hun eigen gebieden, waar ze, op grond van de door de provincie vastgestelde beheertypen, streven naar een optimaal biotoop en bijbehorend beheer. TBO's vinden het belangrijk om actief op initiatieven uit de boeren en burgergroepen in te spelen.
- KNJV en WBE's hechten aan deelname in het Ermberaad.
- FBE heeft de wettelijk vastgelegde verantwoordelijkheid voor het opstellen van een faunabeheerplan, op grond waarvan ontheffing aan WBE's voor predatiebeheer kan worden gegeven. De faunabeheerplannen moeten invulling geven aan het provinciaal beleid en aansluiten bij de afspraken die in het Ermberaad over predatiebeheer worden gemaakt. In het FBE-bestuur zijn verschillende belangengroepen vertegenwoordigd. Het FBE-bestuur hecht aan nauwe samenwerking rondom de aanpak van de boerenlandvogels.
- Grauwe Kiekendief Kenniscentrum Akkervogels (GKKA) heeft zeer bruikbare kennis van weide- en akkervogels. Betrokkenheid van GKKA bij specifieke projecten en monitoring moet gefaciliteerd worden.
- Vertegenwoordigers van LTO Noord, DPG en Boermarken willen laagfrequent betrokken en op de hoogte blijven in een jaarlijkse bijeenkomst en/of via een agendalidmaatschap. Zij hebben geen behoefte aan frequente en actieve deelname aan reguliere bijeenkomsten. Zij zien vanuit het perspectief van belangenbehartiging geen rol.
- Kennisdragers IVN, Werkgroep Avifauna Drenthe, SOVON kunnen ingeschakeld worden voor specialistische inbreng, maar zien geen rol als actieve en frequente deelnemers aan reguliere bijeenkomsten.
- Partijen vinden deelname van waterschappen vanwege peilbeheer, plas-dras en maabeleid schouwpaden van belang. Waterschappen zijn hierover nog niet bevraagd.

6. Verwacht niet te veel van private financiering van de 'flexibele pot'

Aanbeveling uit eindevaluatie: Het Ermberaad adviseert om voor de flexibele pot niet meer uit te gaan van bijdragen door externe private partijen. Wel blijven we inhoudelijke verbinding met deze partijen zoeken.

De flexibele pot (provinciaal geld) heeft als instrument goed gewerkt en moet in stand blijven. Met meer budget kan meer worden gedaan. Een goede beschrijving van het doel van de flexibele pot is belangrijk. Gezien de behoefte aan middelen bij vrijwilligers en "last-minute" maatregelen zou het accent moeten blijven liggen op weidevogels.

7. Professionaliseer de monitoring

Aanbeveling uit eindevaluatie: *Het Ermberaad adviseert om nogmaals te kijken naar het ambitieniveau voor monitoring van het akker- en weidevogelbeleid. Het Ermberaad wil daarbij de monitoring op basis hiervan, indachtig de adviezen van Altenburg & Wymenga, professionaliseren. Het hiervoor beschikbare budget speelt daarbij een rol.*

Monitoring moet verder geprofessionaliseerd worden. De bijdrage van vrijwilligers daaraan is erg belangrijk. Daarom moet er een voor vrijwilligers aantrekkelijke, uitvoerbare en heldere taakbeschrijving komen. De vragen die beantwoord moeten worden, moeten vooraf helder geformuleerd worden. Tevens moet duidelijk zijn, wat er in het veld moet gebeuren om die vragen daadwerkelijk te kunnen beantwoorden.

Er is behoefte aan betrouwbare periodieke monitoringrapportages die Drenthe breed gebruikt kunnen worden als thermometer en kompas. Daarvoor is een goede data-architectuur nodig.

Het kan zinvol zijn om monitoring gegevens ook (provincie) grensoverschrijdend in beeld te brengen.

Afgewacht wordt het voorstel van Altenburg & Wymenga voor de nieuwe te ontwikkelen monitoringsaanpak. Inzet MAS tellingen is daarbij noodzakelijk. De provincie dient de beleidsdoelen en kaders aan te geven op basis waarvan de monitoring plaats vindt.

8. Het Ermberaad wil meer uit zichzelf halen

Aanbeveling uit eindevaluatie: *Het Ermberaad adviseert om aan het bevorderen van een open dialoog bij het opstellen van een nieuw uitvoeringsplan expliciete aandacht te besteden. Het Ermberaad wil haar werkzaamheden nog meer uitdragen naar een breed publiek.*

Het ontwikkelen en delen van kennis moet structureel worden georganiseerd. Kennisbijeenkomsten voor een brede groep zijn daarvoor een goede vorm. Middelen vrijmaken voor uitvoeringsgericht communicatieplan en kennisdelingsprogramma.

9. Predatiebeheer

Aanbeveling uit evaluatie: *Het Ermberaad adviseert om in een nieuw uitvoeringsplan de resultaten van de discussie over predatiebeheer en biotoopverbetering mee te nemen.*

Opnieuw blijkt dat over predatiebeheer uiteenlopend wordt gedacht.

KNJV en WBE's pleiten voor een helder beleid en goede afspraken vooraf over predatiebeheer, inclusief monitoring daarvan. Zij wensen een provinciaal breed predatieprotocol. Er wordt verwezen naar het Friese voorbeeld, waarbij het bureau Altenburg & Wymenga een belangrijke rol heeft gespeeld.

Het Wrap-up onderzoek (SOVON-rapport 2019 in opdracht van provincie Drenthe) kan gebruikt worden voor het opstellen van een werkbaar en evenwichtig Drents predatiebeheer protocol.

De drie TBO's zijn in het algemeen terughoudend/afwijzend als het gaat om medewerking (in de vorm van een generieke vrijstelling) aan predatiebeheer(vos) met een lichtbak, zolang er geen duidelijke blijvende biotoopverbeteringen in de omgeving haalbaar/zichtbaar zijn. Belangrijk is dat er een gebiedsgerichte en soortgerichte aanpak is. Dit betekent maatwerk per gebied en per soort met een daarop gericht protocol. Daarbinnen is predatiebeheer het laatst in te zetten middel.

AND is van mening dat het noodzakelijk is dat de drie eenheid "inrichting – beheer – predatiebeheer" in samenhang op orde moet zijn. Er is recentelijk veel praktijkonderzoek gedaan door meerdere agrarische collectieven in Noord-Nederland (Groningen West; nest camera's), Friesland (steenmarters, invloed zwerfende katten, vorming nieuwe weidevogelreservaten). Predatiebeheer blijkt daarin een integraal onderdeel voor de instandhouding van populaties van boerenlandvogels.

B. Opzet van het Uitvoeringsplan Drentse Boerenlandvogels 2021-2025

Op basis van voorgaande bevindingen komen wij tot de volgende opzet.

Overwegingen

- Net als in andere delen van Nederland zijn ook in Drenthe neergaande trends waar te nemen in de ontwikkeling van de meeste akker- en weidevogel populaties.
- De meeste akkervogel soorten in Drenthe laten een iets positiever beeld zien dan dat het geval is bij de weidevogels.
- Voor enkele soorten, zoals watersnip, veldleeuwerik, wulp, geelgors en gele kwikstaart, is Drenthe op Nederlandse schaal een belangrijke provincie, omdat een groot deel van de Nederlandse populatie van die soorten zich in Drenthe bevindt.
- Maar ook voor andere van oorsprong in Drenthe voorkomende soorten, zoals patrijs, kievit, tureluur en grutto is het van belang dat er actie wordt ondernomen om deze te behouden en te beschermen.
- Incidentele en goed bedoelde maatregelen en bescherming in een omgeving die niet structureel beschermend is, zetten nauwelijks zoden aan de dijk.
- Diverse maatschappelijke organisaties tonen een grote betrokkenheid bij en een verantwoordelijkheid voor de boerenlandvogels in Drenthe, die niet onbenut mag blijven.
- Reden waarom de acties worden gericht op die gebieden waar zich kansen voordoen om duurzaam resultaten te kunnen behalen.

Conclusie

De aanpassing van het landschap, biotoop van vogels en het gebruik van akkerland en grasland, met voldoende bescherming tegen menselijke activiteiten en natuurlijke vijanden moet tot een prioriteit voor politiek, bestuur en maatschappelijke groeperingen gemaakt worden.

Doel

Doel van het Uitvoeringsplan boerenlandvogels in Drenthe 2020-2025 is:

Samen met alle betrokkenen nemen van maatregelen en ontplooien van acties in het veld die tot gevolg hebben dat bedreigde populaties van boerenlandvogels een grotere kans krijgen om zich structureel te kunnen voortplanten en handhaven.

In de volgende pagina's worden de belangrijkste zaken zoals de gebieden, de werkwijze van het Ermberaad 2.0, predatiebeheer, monitoring, middelen en de link met andere programma's nader uitgewerkt.

Gebieden

Akkervogelgebieden

De in het PvA 2016-2020 aangeduide gebieden voor de *akkervogels* blijven nagenoeg gelijk, waarbij de link met de ANLb-gelden ² belangrijk is. In twee nieuwe gebieden worden kansen gezien om samen met grondeigenaren de akkervogelpopulaties te versterken. Het gaat om de volgende gebieden, zie kaart.

- Langelo/Zeijen/Huis ter Heide
- Drentsche Aa/Eexterveld
- Veenkoloniën/Odoorn/Westdorp
- De Broekstreek
- Smilde/Hijken/Ravenswoud (nieuw)
- Grolloo/Amen/Nooitgedacht (nieuw)

Akkervogels en essen

Verschillende essen worden door TBO's beheerd. Deze akkers hebben naast hun floristische waarde een grote waarde voor de instandhouding van akkervogels. Het is belangrijk om te investeren in de robuustheid van deze lokale systemen. Synergie kan gevonden worden in het versterken van het omliggende akkerbeheer en het nemen van aanvullende maatregelen uit het Uitvoeringsplan. Sommige essen liggen binnen de ANLb begrenzing.

² Zie bijlage 3 voor een toelichting op de wijze van financiering van de beheersmaatregelen voor Boerenlandvogels in het kader van ANLb.

Weidevogelgebieden

Voor de *weidevogels* wordt het volgende voorgesteld:

1. *Gebieden met clusters*. Er zijn gebieden waarbinnen clusters van weidevogel populaties voorkomen. Dit gaat om open beekdalen en de veenweidegebieden in zuidwest Drenthe, de zone Hoogeveen-Schoonebeek, de Hunze en de zone Leek-Norg-Groningen. Deze clusters zijn compacte gebieden waar nog voldoende populaties van bepaalde soorten aanwezig zijn om die met een gericht beleid te kunnen versterken en mogelijk uit te breiden.
2. In en rond *natuurterreinen* kunnen TBO's in samenwerking met naastgelegen boeren (indien mogelijk) en vrijwilligers door beheer- en inrichtingsmaatregelen leefgebieden voor boerenlandvogels effectief verbeteren.
3. *Duurzame, energierijke initiatieven*. Gebleken is dat de afgelopen jaren door boeren, vrijwilligers en jagers uit maatschappelijke betrokkenheid activiteiten zijn ontwikkeld (soms met medewerking van LBD) waarbij inrichtings- en beschermingsmaatregelen zijn ontplooid die geleid hebben tot beloftevolle aanwezigheid van populaties van boerenlandvogels. Wij stellen voor het mogelijk te maken dat dergelijke initiatieven ondersteund worden vanuit het Ermberaad.

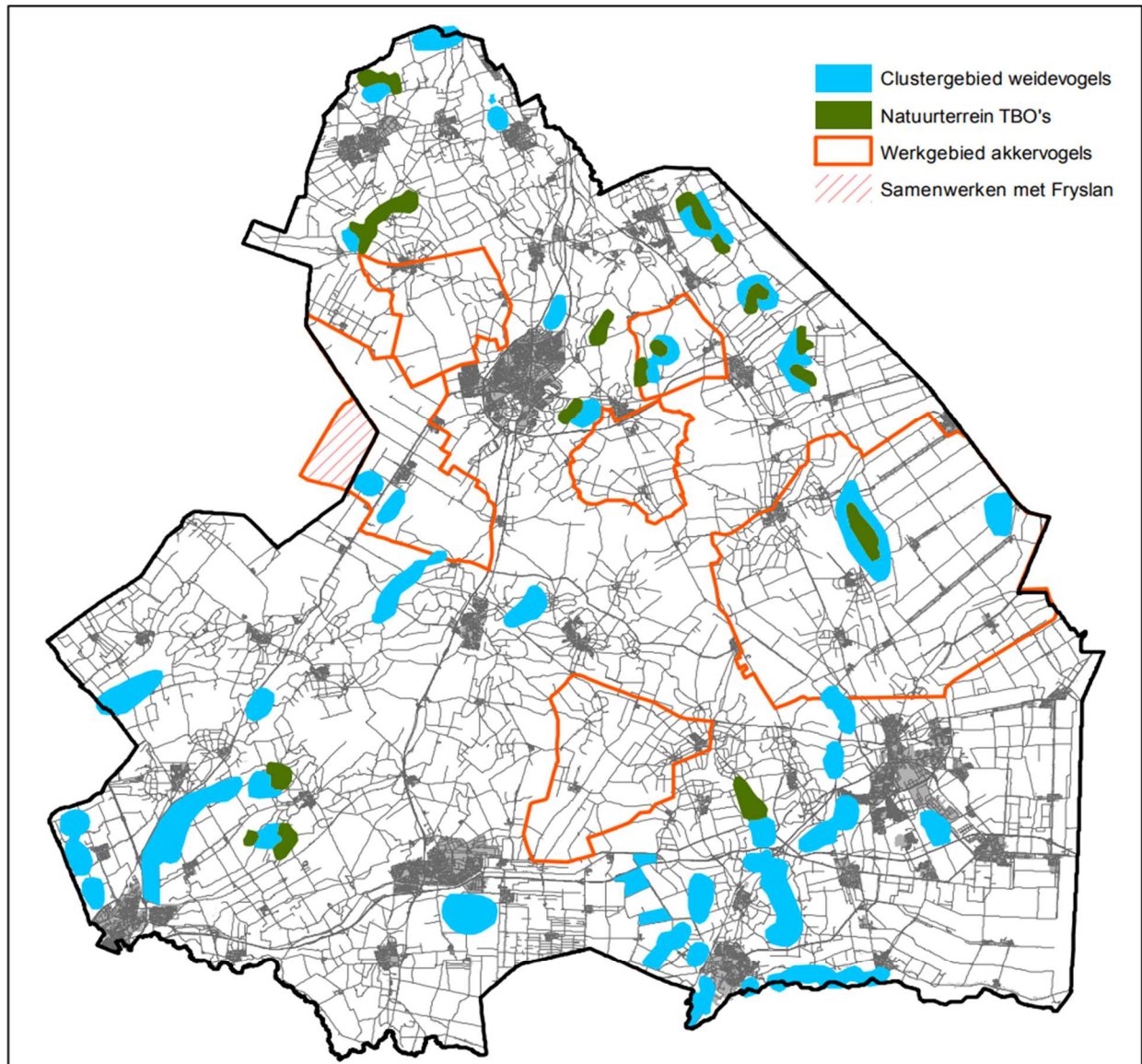
Het gaat om de volgende gebieden, zie de kaart op pagina 15.

- Noord Drenthe (Leekstermeer/Onlanden en Eenerstukken)
- Drentsche Aa
- Hunzedal Noord
- LOFAR/Veenkoloniën
- Emmen e.o.
- Drostendiep West/Schoonerbekerdiep
- Alteveer
- Midden Drenthe (Beilen/Dwingeloo/Vorrelveen)
- Zuidwest Drenthe (Ruinen/Ruinerwold/Uffelte/Nijeveen)

In deze gebieden wordt gedacht aan de inzet van een flexibele maatwerkregeling voor beheer gericht op specifieke soorten. Bijvoorbeeld gerichte inzet van beheer op percelen waar zich een bepaald aantal nesten bevindt of vervolfbeheer gekoppeld aan een bepaalde investering zoals de aanleg van plas-dras. Verder wordt de mogelijkheid uitgewerkt om ook voor deze gebieden een POP subsidie open te stellen voor niet productieve investeringen voor bijvoorbeeld de inrichting van plas-dras en de aanschaf van vossenrasters (preventief predatiebeheer). De uitvoering in deze gebieden zal in nauwe samenwerking gebeuren met vrijwilligersgroepen. Er zal nog verdere uitwerking en prioritering moeten plaatsvinden.

Weide- en akkervogelgebieden 2021-2025

Weidevogelgebieden:

Noord Drenthe (Leekstermeer/Onlanden en Eenerstukken)
Drentsche Aa
Hunzedal Noord
LOFAR/Veenkoloniën
Emmen e.o.
Drostendiep West/Schoonerbekerdiep
Alteveer
Midden Drenthe (Beilen/Dwingeloo/Vorrelveen)
Zuidwest Drenthe (Ruinen/Ruinerwold/Uffelte/Nijveen)

Akkervogelgebieden:

Langelo/Zeijen/Huis ter Heide
Drentsche Aa/Eexterveld
Veenkoloniën/Odoorn/Westdorp
De Broekstreek
Smilde/Hijken/Ravenswoud
Grolloo/Amen/Nooitgedacht

Opmerkingen bij de kaart

- Het primaire doel van deze kaart is het laten zien binnen welke gebieden aan de bescherming van akkervogels (oranje rand) en weidevogels (lichtblauw) gewerkt wordt. Ook de natuurgebieden waar de TBO's de aandacht voor boerenlandvogels versterken, zijn aangegeven (groen).
- Deze kaart geeft bewust geen enkele indicatie voor eventuele acties voor predatiebeheer door middel van jacht en ontheffingen die daaruit kunnen voortvloeien.

Wie doet wat

Het belangrijkste werk speelt zich af in het veld, daar zullen verschillende actieve deelnemers aan het Ermberaad moeten samenwerken om resultaten te kunnen boeken. Daarbij wordt uitgegaan van de reguliere taken van de organisaties.

- AND is verantwoordelijk voor de maatregelen ten behoeve van boerenlandvogels op "open grasland" (weidevogels) en "open akkerland" (akkervogels) en benut daarvoor ANLb middelen en de regeling Niet Productieve Investerings. AND organiseert en coördineert, zoals afgesproken in het kader van de reguliere taken, de uitvoering van de veldwerk activiteiten samen met boeren. Houdt daarbij contact met LBD.
- LBD is, eveneens als onderdeel van de reguliere taken, verantwoordelijk voor de uitvoering van de aanpak weidevogels buiten de ANLb gebieden. LBD organiseert de samenwerking tussen vrijwilligers, weidevogelgroepen, TBO's, grondeigenaren, WBE's en boeren. Houdt daarbij contact met AND.
- TBO's werken, binnen de mogelijkheden van de geldende natuurdoelen, indien mogelijk samen met boeren en eigenaren die rond natuurgebieden grond hebben en mee willen werken aan herstel van boerenlandvogel populaties.
- WBE's spelen een belangrijke rol bij predatiebeheer.

Deelname boeren en landeigenaren

- Belangrijk is om voldoende boeren te vinden die zich gezamenlijk binnen hun eigen gebied inzetten voor boerenlandvogels. LBD werkt nauw samen met boeren vooral als het gaat om de weidevogels. AND heeft afgelopen jaren laten zien dat de boeren de weg weten te vinden naar de ANLb regeling en de pot voor niet productieve investeringen.
- We streven naar compacte gebiedsgerichte en resultaatgerichte werkgroepen per weidevogelcluster. De coördinatie wordt in handen gelegd van een voor het gebied acceptabele contactpersoon, die lokaal goed bekend is.

Ermberaad 2.0

Voorgesteld wordt om onderscheid te maken tussen organisaties die direct betrokken zijn bij de activiteiten in het veld en organisaties die vanwege kennis, belangenbehartiging of anderszins betrokken zijn bij boerenlandvogels.

- Het Ermberaad 2.0 is een overleg- en samenwerkingsplatform waarin diverse organisaties participeren die direct en/of indirect te maken hebben met de bescherming van de Drentse boerenlandvogelpopulaties.
- Het Ermberaad 2.0 heeft geen juridische status.
- Het Ermberaad 2.0 bestaat uit partijen die samen willen werken aan het Uitvoeringsplan Boerenlandvogels 2021-2025.
- Kerndeelnemers van het Ermberaad 2.0 zijn AND, LBD, FBE, WBE's, de provincie Drenthe, Weidevogelgroepen, Staatsbosbeheer, Het Drentse Landschap en Natuurmonumenten. Iedere organisatie levert één afgevaardigde.
- GKKA is als vaste adviseur verbonden aan het Ermberaad en zal als zodanig bij het veldwerk worden ingeschakeld.
- Betrokkenheid LTO, DPG, Boermarken, KNJV, via jaarlijkse bijeenkomst en/of agenda lidmaatschap.
- Kennisdragers IVN, Werkgroep Avifauna Drenthe, SOVON en eventueel externe bureaus worden ingezet voor specialistische inbreng.
- Met waterschappen wordt overlegd over de bijdrage die zij via peilbeheer en onderhoud watergangen- en schouwpaden aan het uitvoeringsplan kunnen hebben.
- De provincie Drenthe is beleidsmatig verantwoordelijk en levert tevens het secretariaat.
- Afspraken worden vastgelegd over aansturing, coördinatie, rol en inzet deskundigen, monitoring, speciale projecten en externe communicatie, financiële middelen en spelregels.
- De figuur van een onafhankelijke voorzitter wordt gehandhaafd.

Predatiebeheer

- Partijen blijven op een aantal punten van inzicht verschillen over de rol van predatiebeheer bij het herstel van weidevogelpopulaties (zie deel A).
- Bij akkervogelgebieden lijkt vooralsnog geen grote problematiek van predatie aan de orde.
- Predatiebeheer heeft zin als het broedbiotoop van de doelsoort(en) van boerenlandvogels en vooral weidevogels op orde is, of daartoe serieuze inspanningen in het verschiet liggen. Dit varieert van soort tot soort.
- Predatiebeheer dient toegepast te worden op basis van goed onderbouwde kennis van de rol die predatoren spelen en aantoonbare nuttige effecten. Daarbij gaat het in niet in de eerste plaats alleen om het bejagen van de predatoren maar dienen ook andere mogelijkheden in beschouwing genomen te worden zoals bijvoorbeeld omrastering van broedgebieden, plasdras gebieden, maaibeheer, randen- en slootkanten beheer.
- Predatiebeheer in en rond weidevogelgebieden vindt plaats op basis van een nog te maken set van afspraken ("Protocol Bescherming Boerenlandvogels) en een goede taakverdeling tussen gebiedspartners.
- Dat protocol wordt door het Ermberaad 2.0 opgesteld in overleg met FBE en de provincie.
- FBE Drenthe maakt mede op basis van het protocol en de kaders die de provincie aangeeft, een faunabeheerplan. Provinciale Staten stelt kaders en regels waaraan het faunabeheerplan dient te voldoen. Het Faunabeheerplan behoeft goedkeuring van gedeputeerde staten (zie paragraaf 3.4 Wet Natuurbescherming).
- Het Faunabeheerplan is de basis voor het aanvragen van ontheffingen bij de provincie.
- Als onderdeel van het Faunabeheerplan moet een monitoringsprogramma worden opgesteld om daarmee het effect van predatiebeheer te meten.
- Ingeschat wordt dat het proces om tot een breed gedragen predatiebeheerbeleid te komen niet vanzelf zal gaan, gezien de gevoelige aspecten die aan het vraagstuk van predatiebeheer kleven.
- Het advies is om voor bovenstaand proces de tijd te nemen in 2021, zodat het Faunabeheerplan in 2022 van kracht wordt en daar eenmalig provinciaal geld voor te reserveren.
- Deelname van FBE Drenthe aan het Ermberaad 2.0 borgt de koppeling met het Uitvoeringsplan Drentse boerenlandvogels 2020-2025.

NB. Het op Drenthe gericht Wrap-up onderzoek 2019 (SOVON) geeft inzicht in de mogelijke aanpak van de vos en andere predatoren. Ook het recente onderzoek van SOVON over predatieproblematiek bij weidevogels geeft een goed inzicht in de complexiteit van de problematiek (link: sovon.nl/node/9768). Het "Protocol predatiebeheer bij weidevogels" in de provincie Fryslân kan als inspiratiebron dienen.

Monitoring

Het effect van de acties en maatregelen (inclusief predatiebeheer) op de vogel populaties moet professioneel en doelmatig gemonitord worden, waarbij voor vrijwilligers een heldere, aantrekkelijke en uitvoerbare taak beschreven wordt.

De vrijwilligers van LBD blijven uiterst belangrijk bij de legselregistratie van de nesten (ca 15.000 uur). De begeleiding wordt door LBD verzorgd en gefinancierd uit eigen middelen.

Aanvullende en meer professionele monitoring is afhankelijk van beleidseisen die de provincie stelt aan het opbouwen van langjarige cijferreeksen en effectmetingen.

AND verzorgt en financiert uit eigen middelen 50% van de monitoring van akkervogels en verwacht dat de provincie eenzelfde bedrag bijdraagt.

Voor extra beleidsmonitoring via MAS tellingen, wordt voorgesteld vooralsnog geld voor te reserveren.

Voor de analyse van de data en in beeld brengen van meerjarige informatie is professionele inzet en extra budget nodig.

Het punt monitoring zal nog nader uitgewerkt moeten worden door de provincie, waarbij de doelen en kaders duidelijk beschreven worden.

Aanhaken bij andere programma's

- De agrarische sector staat voor grote uitdagingen. Er wordt beleid ontwikkeld dat gericht is op verhoging van de biodiversiteit, aanpassing van productiemethoden, tegengaan van de belasting door schadelijke stoffen voor ecosystemen ed.
- Door het beschermen van boerenlandvogels een structureel onderdeel van het provinciaal beleid te maken en daar middelen voor vrij te maken, wordt niet automatisch de toekomst van de boerenlandvogels veiliggesteld. We zorgen er wel voor dat op de korte termijn de huidige populaties niet verdwijnen en in sommige gevallen zullen toenemen. Echte structurele verandering van het gebruik van het landelijk gebied gericht op de vergroting van de biodiversiteit zal pas tot stabiele groei van de vogelpopulaties kunnen leiden.
- Het is daarom zaak om de activiteiten van het Ermberaad 2.0 daar waar mogelijk te koppelen aan meer integrale programma's die in Drenthe worden ingezet, zoals, Programma Natuur, Natuur Inclusieve Landbouw, Europees biodiversiteitsplan, Deltaplan biodiversiteitsherstel, Agenda Boer-Burger-Biodiversiteit en het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Hier ligt een belangrijke taak voor de provincie, die bij al deze programma's een belangrijke rol speelt, maar ook voor de andere partners van het Ermberaad die op de een of andere manier betrokken zijn bij de nadere concretisering van de verschillende programma's. Door de synergie kan gebiedsgericht meer bereikt worden, zowel op inhoud als inzet van financiële middelen. Dat betekent dat vanuit deze programma's mogelijk financiële middelen kunnen worden ingezet om het Uitvoeringsplan Boerenlandvogels 2021-2025 te ondersteunen.

Middelen

- Geadviseerd wordt de meerjarige werkzaamheden van AND en LBD in het kader van het Ermberaad als extra onder te brengen in de reguliere jaarplannen, budgetten en werkzaamheden van deze organisaties (zie deel A). Daardoor wordt verstorende en tijdrovende bureaucratie vermeden.
- Wij adviseren dan ook om de jaarlijkse provinciale middelen in het kader van het Ermberaad voor beide organisaties als een extra post op te nemen in de prestatieafspraken die door de provincie worden afgesloten met LBD en AND.
- AND zet ANLb gelden in de daarvoor aangewezen en begrensde leefgebieden met de aanduiding "open akkerland" en open grasland". AND coördineert tevens de inzet van middelen uit de Niet Productieve Investerings 1 en 2. Dit betekent onder meer goede afstemming tussen AND en LBD. Het gaat jaarlijks in het totaal om ca € 2.3 milj. aan nationale en Europese middelen.
- Geschat wordt dat er voor het werk van AND in het kader van het Uitvoeringsplan 2021-2025 jaarlijks €19.000 (provinciaal geld) nodig is voor de extra werkzaamheden, zijnde ecologische kaarten, overleg, afstemming en bijeenkomsten.
- Voor de werkzaamheden van LBD, zijnde gebiedsgerichte aanpak, wulpproject, overleg, afstemming en bijeenkomsten, zal jaarlijks € 40.000 en voor de beheersvergoedingen (vroegere flexibele pot) jaarlijks €130.000 vrijgemaakt moeten worden (provinciale middelen).
- Voor investeringen en maatregelen gericht op biotoopverbetering in weidevogelgebieden is eenmalig € 184.000 nodig. Gedacht wordt aan 50% dekking via openstelling van POP3 Niet Productieve Maatregelen (Europese middelen) aangevuld met een eenmalige provinciale bijdrage van eenzelfde bedrag (€ 92.000).
- In de voorgaande paragrafen, predatiebeheer en monitoring zijn al enkele voorstellen voor reserveringen opgenomen.

Bijlage 1, Begroting, bevat een overzicht van de hierboven benoemde kosten.

Bijlage 1

Begroting voor 2021 en verder

	Jaarlijks provincie	Eenmalig provincie	Bestaande eigen middelen LBD en AND
LBD gebiedsgerichte aanpak, incl Wulpproject	32.000		48.000 *
LBD Ermberaad, overleg afstemming, bijeenkomsten	8.000		
Investeringen Biotoop verbetering weidevogels buiten ANLb gebieden		92.000 (50% cofinanciering provincie)	92.000 (50 % EU) via regeling Niet Productieve Investerings
Beheersvergoedingen Weidevogels, buiten ANb gebieden "Flexibele Maatwerk Regeling"	130.000		
Vrijwilligers			ca 15.000 uur
AND ecologische kaarten	11.000		
AND Ermberaad overleg afstemming, bijeenkomsten	8.000		
AND inzet clustergebied weidevogels, Leefgebied open grasland	Onderdeel werkwijze ANLb, niet ten laste van budget Uitvoeringsplan		585.000 Nationaal en EU geld Drostendiep en Hunzedal
AND Investerings biotoop verbetering binnen ANLb leefgebieden	Onderdeel werkwijze ANLb, niet ten laste van budget Uitvoeringsplan		270.000 EU geld Regeling Niet Productieve Investerings
AND inzet werkgebied akkervogels leefgebied open akkerland	Onderdeel werkwijze ANLb, niet ten laste van budget Uitvoeringsplan		1,7 milj Nationaal en EU geld
A Subtotaal	189.000	92.000	

* Bestaande prestatieafspraken met provincie.

Vervolg begroting

Monitoring	Jaarlijks provincie	Eenmalig provincie	Bestaande eigen middelen LBD/AND
Gegevensanalyse	20.000		
LBD (weidevogels)	8.000*		3000* alleen legselregistratie
AND (akkervogels)	19.000*		19.000 ANLb middelen
MAS tellingen extra	15.000*		
FBE faunabeheerplan monitoring	10.000*	20.000	
Voorzitter, jaarplan, coördinatie	15.000		
Secretariaat, verslag	3.000		
Kennis, onderzoek, educatie	30.000		
B Subtotaal	120.000	20.000	

*afhankelijk van plan van aanpak voor de monitoring en de beslissing van provincie daarover.

A subtotaal	189.000	92.000	
B Subtotaal	120.000	20.000	
Totaal	309.000	112.000	

Bijlage 2

Voorbeelden van maatregelen en investeringen

Biotoopbeheer

- Ontwikkeling en herstel plasdras/grondwaterspiegelstijging, inclusief pompen
- Extensivering agrarisch beheer, maaibeheer grasland, slootrandbeheer
- Maatwerk in natuur/grasland beheer
- Keverbanken
- Nestkasten
- Aanplant struweel
- Natuurvriendelijke oevers
- Verplaatsen ooievaarsnesten
- Verwijderen van houtopstanden
- Kuikenrijk grasland
- Extensief beweid grasland
- Ruige mest
- Wintervoedselakker
- Vogelakker
- Kruidenrijke akker (rand)
- Grasland met rustperiode.

Predatiebeheer

- Aanschaf flexibele voswerende rasters inclusief wulpenrasters
- Aanschaf/toepassen vaste voswerende rasters

Bijlage 3

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)

In Drenthe worden beheermaatregelen voor boerenlandvogels gefinancierd in het kader van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Dat maakt deel uit van het landelijk Subsidiestelsel Natuur en Landschap. De kern hiervan is een leefgebiedenbenadering voor (dier)soorten van (inter)nationaal belang op basis van een collectieve gebiedsgerichte aanpak. Het ANLb gaat uit van effectief en efficiënt agrarisch natuurbeheer (meer natuurwinst), een collectieve, gebiedsgerichte aanpak. De subsidie wordt medegefinancierd door Europa.

Dit stelt voorwaarden aan de uitvoering van het ANLb (EU conforme uitvoering). Voor de boerenlandvogels betreffen het met name de leefgebieden open grasland (voor met name steltlopers in nat grasland) en open akkerland (voor met name soorten van het open bouwland). Voor de inzet in de leefgebieden (begrensd in het Natuurbeheerplan) gelden landelijke criteria met betrekking tot het voorkomen van doelsoorten en omvang, landgebruik en openheid van het gebied. Dat betekent dat op basis van deze criteria in de provincie Drenthe vooral sprake is van leefgebied open akkerland. Open grasland komt ook voor, maar in mindere mate. (Drostendiep en Hunzedal noord) AND is in Drenthe verantwoordelijk voor de collectieve aanpak in het kader van het ANLb.